

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
SAMARQAND DAVLAT VETERINARIYA MEDITSINASI,
CHORVACHILIK VA BIOTEXNOLOGIYALAR UNIVERSITETI

TASDIQLAYMAN”
Samarqand davlat veterinariya
meditsinasi, chorvachilik va
biotexnologiyalar universiteti rektori
X.B.Yunusov

2024-yil “02” 08

OT TRENINGI ASOSLARI
FANINING O'QUV DASTURI

Bilim sohasi:	800000	– Qishloq, o'rmon, baliq xo'jaligi va veterinariya
Ta'lim sohasi:	840000	– Veterinariya
Mutaxassislik:	70840107	– Trening va ot kasalliklari

Fan modul kodi OTA1108		O'quv yili 2024-2025	Semestr 1	ECTS – Kreditlar 8	
Fan modul turi Majburiy		Ta'lim tili O'zbek		Haftadagi dars soatlari 6	
1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)		Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Ot treningi asoslari	120		120	240
2.	I. Fanning mazmuni				
<p>Fanni o'qitishdan maqsad - otlarning zoti va tipiga qarab ularni oziqlantirish va saqlash, mashq turlari va ularning bajarilish usullarini o'rgatish, otlarni tizimli ravishda mashq kildirib va sinab ot zotini takomillashtirish hamda ular avlodlarining yaxshi xususiyatlarini o'zida saqlab qolish imkoniyatlarini yaratishda ilmiy asoslangan chora-tadbirlarni ko'zda tutadi.</p> <p>Fanning vazifasi - mutaxassislik doirasida bilim yaratish va uni o'rgatish; otlarni trening jarayonida ularning organizm tizimlari rolini yoritish; Otlar evolyutsiyasi, qo'lga o'rgatish boskichlari va ulardan foydalanish yo'nalishlarini, trening usullarini o'zlashtirish; Trening asosida otlarda naslchilik ishlarini yaxshilash, ot zotlarini mukammallashtirishda nasliy interer sifatlarini aniklash uslubini ishlab chiqish ko'nikmalarni hosil qilishdan iborat.</p>					
II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)					
II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:					
1-mavzu. Kirish. Ot treningi.					
<p>Kirish. Ot sportining mohiyati. Otlarning qisqacha tavsifi. Otga yaqinlashishda va u bilan ishlashda xavfsizlik texnikasi. Sport, ishchi, og'ir yuk tortuvchi otlarni trening qildirish uslublari, ot anjomlari va ot sporti qurilmalarining tuzilishi.</p>					
2-mavzu. Yilqichilikda ot treningining ilmiy-amaliy asoslari.					
<p>Yilqichilikda ot treningining ahamiyati. Ot treningining qisqacha ta'rifi. Otlarning kelib chiqishi va evolyutsiyasi. Salt miniladigan ot zotlarini qo'lga urgatish va treninga tayyorlash. Yo'rtoqi ot zotlarni treninga tayyorlashni tashkil qilish.</p>					
3-mavzu. Otlar konstitusiyasi va eksteryeri.					
<p>Otlarning konstitusiyasi. Eksteryer ahamiyati. Eksteryer bo'yicha tushuncha. Otlar eksteryerini o'rganish va uni aniqlash uchun o'lchamlar olish. Otlar eksteryeriga</p>					

ilmiy yondashish tamoyillari. Ot tana tuzilishining tiplari. Otlar tusi. Ot tanasining o'lchamlari va otlarni eksteryer bo'yicha baholash. Turli ot zotlarining konstituiyasi va eksteryeridagi tafovutlari.

4-mavzu. Ot harakat a'zolarining anatomik xossalari.

Old va orqa oyoqlarning tayanch apparatlari. Harakat apparati faoliyatining buzilishi. Ot tanasining ko'tarib turadigan passiv tayanch apparati, erkin oyoqlar skeleti. Suyaklarning o'zaro bog'lanishi. Oyoq bo'g'imlari. Oyoqlarning muskul guruhlari. Oyoqni harakatga keltiruvchi tana muskullari. Oyoqlarning harakat fazalari va davrlari.

5-mavzu. Ot harakat a'zolarining fiziologik xususiyatlari.

Harakat paytida muskul, pay, bo'g'im va suyaklarning o'zaro bog'liqligi. Ko'krak (oldingi) va orqa oyoqlarning tana bilan birligi. Oyoq muskullarining bajaradigan funksiyalari. Oyoq muskullari bajaradigan funksiyalar - fleksor, ekstensorlar. Oyoq fassiyalari. Hayvon oyog'ida amortizator turlari (proksimal, o'rta va distal) va amortizator roli.

6-mavzu. Otlarning trening jarayonida asab tizimi ahamiyatining zamonaviy talqini.

Treningda nerv sistemasining ahamiyati. Treningga ilmiy asoslangan ko'rsatmalar. Reflekslar. Ot treningida trener ishinining ahamiyati. Ot treningiga asosiy ko'rsatmalar. Trening sistemasi. Refleks-mashq qildirishning hal qiluvchi omili. Kerakli va keraksiz (buzuq) shartli reflekslar.

7-mavzu. Trening uchun qo'llaniladigan qurilmalar.

Ippodrom va manejnining tuzilishi. Ot kuchidan foydalanish. Arava anjomlari. Otning tortish kuchi. Rus do'g'ali abzallar. Yugan, no'xta, bo'yincha, egarcha, egarcha qayishlari, tizgin, uzun tizgin va do'g'a. Ot egarlari - kavaleriya egari, sport egarlari, osiyo egari. Ekipajlar, yuk va yengil aravalar, chanalar, foytun, rekord kachalkasi.

8-mavzu. Ot treningida nerv sistemasining ahamiyati.

Ot treningida asab tizimining ahamiyati. Otning asab tizimi. Treningga ilmiy asoslangan ko'rsatmalar, reflekslar. Trener ishinining ahamiyati. Ot treningida nerv sistemasining ahamiyati. Refleks - treningning asosiy omili. Shartli va shartsiz refleks termini. Toza reflekslar tushunchasi. Kerakli va keraksiz shartli reflekslar. Noto'g'ri - buzuk reflekslar.

9-mavzu. Ot treningi uchun qo'llaniladigan qurilmalar.

Maxsus maydonchalar (levada, manej, to'siqlar). Levada tuzulishi va ot

treningidagi roli. Manej tuzilishi. Marvin tipdagi manejni tuzilishi. Manejda trening qildirishda foydali va zararli tomonlari. Yo'lakcha tuzilishi. Zavod yo'lakchasining tuzilishi. Ippodrom tuzilishi (zavod ippodromi, sport ippodromi, ippodrom burilishlari). Ippodrom yo'lakchasiga qo'yiladigan talablar.

10-mavzu. Otlarni mashq qildirishda foydalaniladigan inventarlar (ot abzallari).

Ot abzalining vazifasi va turlari. Ot abzallariga qo'yiladigan talablar. Suvliq tuzilishi va vazifasi. Yugan tuzilishi va vazifasi. No'xta tuzilishi va vazifasi. Bo'yincha, tormoz tasma, tizgin tasma, do'g'a tuzilishi va bajaradigan vazifasi. Egar tuzilishi va vazifasi. Egar turlari. Ot aravalari tuzilishi. Aravalar tuzilishi va vazifasi. O'zbekiston aravalar turi. Sport arava turi.

11-mavzu. Yosh otlarni treningga tayyorlash.

Qulunlarni qo'lga o'rgatish. Refleksi tez va mustahkam ishlab chiqish uchun qo'yiladigan talablar. Toylarni mashqqa tayyorlash. Qulunlarning motsion – treningi. Toylarning otxonadagi rejimi. Toylar treningining vazifalari. Toylarni minishga o'rgatish. Ishchi yo'lakchaga chiqish. Bir yashar toylarning yozgi treningi. Ot allyurlari va ularning ahamiyati.

12-mavzu. Toylar treningi.

Toylarni mashqqa tayyorlash. Qulunlarning motsion – treningi. Toylar treningining vazifalari. Mashq qildirish tushunchasi. Toylarni minishga o'rgatish. Ishchi yo'lakchaga chiqish. Bir yashar toylarning yozgi treningi. Ot allyurlari va ularning ahamiyati. Trot tushunchasi. Sport otlarining harakatlanish usullari. Yo'rtish tushunchasi. Qulunlarni qo'lga o'rgatish.

13-mavzu. Otlarning dastlabki treningi.

Refleksni mustahkamlash usullari. Ot og'zini suvliq o'rgatish. Otni yuganga o'rgatish. Ot harakatlanishini to'g'ri qo'yishning ilmiy nazariyasi. Harakatlanish balansi. Qadam tashlashning xususiyatlari va ularning mohiyati. Baland " yurish, "past" yurish, " yo'rtish" harakati (allyur turi), chopish balansi, balans mohiyati, tana og'irligini o'zgartirish.

14-mavzu. Zavod treningining nazariyasi.

Toylarni minishga o'rgatish. Ishchi yo'lakchaga chiqish qoidalari. Manejda choptirish tartibi. Bir yashar toylarning yozgi treningi. Yozgi oziqlantiruvchi levdaning tuzilishi va xizmati.

Oliy ta'limning 800000 - Qishloq, o'rmon, baliq xo'jaligi va veterinariya bilim sohasining 70840107 - Trening va ot kasalliklari mutaxassisligi uchun tayyorlangan "Ot trening asoslari" fanning o'quv dasturiga

TAQRIZ

Respublikamizning "Ta'lim to'g'risida"gi qonuniga mos ravishda qishloq xo'jaligi va veterinariya ilm-fanini raqobatbardosh, yuqori malakali mutaxassislar bilan ta'minlash maqsadida tahsil olayotgan magistrlar "Ot trening asoslari" fanining rivojlanishi. Ot zotlari, kelib chiqishi, ekstereri, intereri. Otlarni mashq qildirishning veterinariyadagi ahamiyati. Otlar organizmini anatomotopografik va fiziologik xususiyatlari. Ot treningi va ishlab chiqarish amaliyotidagi o'rni. Otlarni parvarishlash, trening qildirish, oziqlantirish, zotga xos xususiyatlarini shakllantirishning o'ziga hos xususiyatlari.

Fundamental fanlardan biri bo'lgan "Ot trening asoslari" - fani mutaxassislik doirasida bilim yaratish va uni o'rgatish; otlarni trening jarayonida ularning organizm tizimlari rolini yoritish; Otlar evolyutsiyasi, qo'lga o'rgatish boskichlari va ulardan foydalanish yo'nalishlarini, trening usullarini o'zlashtirish; Trening asosida otlarda naslchilik ishlarini yaxshilash, ot zotlarini mukammallashtirishda nasliy interer sifatlarini aniqlash uslubini ishlab chiqish ko'nikmalarni hosil qilishni o'rgatadigan fandır.

Fanni o'rganish uchun ma'ruza, amaliy mashg'ulotlar va mustaqil ishlash uchun yetarli darajada soatlar ajratilgan bo'lib, chorvachilik va veterinariya amaliyoti va fani sohalarining mutaxassisliklariga oid tafakkur va dunyoqarashni shakllantirishda katta ahamiyatga egadir.

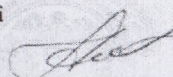
Dasturda fanning maqsadi va vazifalari: fan bo'yicha talabalarning tasavvuri, bilimi, ko'nikma va malakalariga qo'yiladigan talablar: o'quv rejasidagi boshqa fanlar bilan aloqasi: fanning ilm-fan va ishlab chiqarishdagi o'rni bo'yicha uslubiy ko'rsalmalar berilgan.

Dasturda fanning mazmuni, amaliy mashg'ulotlar, laboratoriya darslari va mustaqil ta'limni tashkil etish uchun ko'rsalmalar, dars uchun kerak bo'ladigan asosiy va qo'shimcha o'quv adabiyotlar hamda axborot manbalari alohida-alohida ifodalangan.

Dasturda ma'ruza va amaliy darslar, mustaqil mashg'ulotlarning mavzulari rejalashtirilgan soatlarga mos ravishda taqsimlangan.

Yuqoridagilardan kelib chiqqan holda "Ot trening asoslari" fanidan tayyorlangan ushbu dasturni hozirgi davr va mutaxassislik bo'yicha malaka talablariga javob beradi, deb hisoblayman. "Ot trening asoslari" fanining dasturini o'rnatilgan tartibda tasdiqlashga hamda o'quv jarayonida qo'llash uchun tavsiya etaman.

Samarqand viloyati hayvonlar kasalliklari va oziq-ovqat mahsulotlari xavfsizligi davlat markazi direktori.

 Allamurodova M.M.

15-mavzu. Bir yashar toylarning yozgi treningi.

Ot allyurlari va ularning nazariy-amaliy ahamiyati. Harakat mexanikasi va ritmi. Yoz faslida trening qilish xususiyatlari. Otlarni ippodromga tayyorlash. Ot allyurlarining turlari va ularning xususiyatlari - odimlab yurish, chopish (galop), yo'rtish usullari trot, razmashqa, max.

16 - mavzu. Bir yarim, ikki yashar otlarni yil fasllari bo'yicha trening qildirish.

Bir yashar toylarning yozgi treningi. Otlar treningining vazifalari. Odimlab yurish. Qulunlar va toylar yaylovda yoki otxonada saqlanishi. Kuz-qish faslida trening qildirish. Qish - bahor faslida trening qildirish. Bahor - yoz faslida trening qildirish. Yoz faslida trening qildirish. Qulunlar va toylar yaylovda yoki otxonada saqlanishi. Zoogigiyenik talablarni bajarmaslikdan kelib chiqadigan kasalliklar.

17-mavzu. Treningdagi otlarni otxonada asrash tartibi.

Har bir otga tegishli maydon o'lchamlari va ularga zamonaviy zoogigiyenik talablar. Sport otlarining ozuqaga bo'lgan talabi. Mashq qilinadigan otlarning ko'shimcha energiyaga bo'lgan talabi.

18-mavzu. Otlarni oziqlantirishning nazariy asoslari.

Ot ratsionining tuzilishi. Oziqa ko'shimchalari, mineral ko'shimchalar. Bir va ikki yashar toylarni oziqlantirish. Otlarning ichimlik suvga bo'lgan yextiyoji. Yosh otlarni sug'orish tartibi. Yorug'lik rejimi Havo rejimi. Ikki yashar yosh otlarni oziqlantirish.

19 - mavzu. Yosh otlarni oziqlantirish.

Sport otlarining ozuqaga bo'lgan talabi. Mashq qilinadigan otlarning qo'shimcha energiyaga bo'lgan talabi. Qulunlarni oziqlantirish. Oziqa qo'shimchalari, mineral ko'shimchalar, qulunlarni oziqlantirish tartibi. Bir va ikki yashar toylarni oziqlantirish. Otlarning ichimlik suvga bo'lgan ehtiyoji.

20-mavzu. Yo'rtoqi va salt miniladigan otlarni ippodromda mashq qildirish nazariyasi

Mashq vaqtda shikastlanishlarga qarshi qo'llaniladigan inventar. Himoya moslamalari - nogavka, napyatochnik, rezinali kobur, nakolennik, naglaznik, blinder, muftalar, maxsus quloqchinlar va ularning tuzilishi. Ikki yashar yo'rtoqi ot treningi. Salt miniladigan ot zotlari va ularning xususiyatlari. Salt miniladigan otlardan foydalanish va mashq qildirish. Salt miniladigan otlarni ippodromda sinash.

21 - mavzu. Og'ir yuk tortuvchi otlar treningi.

Og'ir yuk tortuvchi otlarni mashq qildirish va sinash - guruxlar, chana, arava torttirish, odimlatish, yo'rttirish. Og'ir yuk tortuvchi otlarni mashq qildirish va sinash. Tezlik bo'yicha sinash.

22-mavzu. Ishchi otlar treningi va ulardan foydalanish.

Ishchi otlar treningi va ulardan foydalanish. Ish otlarning sifatleri. Ish otlarning tortish kuchi. Ish otlarning baquvvatligi va tana tuzulishlari. Ish bajarish tezligi. Harakat a'zolarini tezligi, o'rtacha tezlanish. Goryachkin V.P. formulasi.

23-mavzu. Harbiy otlar treningi.

Harbiy otlarni mashqqa tayyorlash. Harbiy otlarni turli sharoitlarda mashq qildirish. Harbiy otlar uchun qo'llaniladigan inventar. Harbiy otlarni turli sharoitlarda mashq qildirish. Harbiy otlarni saqlash, parvarishlash va oziqlantirish tartibi.

24 - mavzu. Og'ir yuk tortuvchi otlarni taqalash.

Og'ir yuk tortuvchi ot zotlari va ularning sifatleri. Brabanson, Sovet, Vladimir, Rus, Kleydestal og'ir yuk tortuvchi ot zotlarining xususiyatlari. Og'ir yuk tortuvchi otlardan foydalanish tartibi. Absolyut bajarilgan ish, quvvat, chidamlilik, ish normasi. Kommerik tezlik. Ishchi otlarni boqish. Ishchi otlardan foydalanishni tashkil qilish. Tuyoqlarni kesish, shaklini to'g'rilash tartibi va taqalashni to'g'ri tashkil qilishdan iborat.

25-mavzu. Otlarni maxsus taqalash.

Taqalashning ahamiyati. Ot tuyog'ining tuzilishi va mexanizmi. Oyoq ko'yish nuqsonlarini bartaraf etuvchi taqalash, - qiyshiq, mo'rt, yalpoq, tik turgan tuyoqlar belgilari va ularni ortopedik taqalash. Oyoq kuyish nuqsonlarini bartaraf yetuvchi taqalash. Taqalash anjomlari tashkil qilish.

III. Amaliy mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

III.1. Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. O'zbekistonda urchitilayotgan ot zotlarini o'rganish
2. Turli ot zotlarining o'ziga xos xususiyatlarini o'rganish
3. Ot tanasining o'lchamlarini olish.
4. Otlarni ekster'er bo'yicha baholash.
5. Ot yoshini aniqlash.
6. Ot harakat organlari tayanch apparitining tuzilishi.
7. Ot harakat apparitining faoliyati.
8. Otlarning yuqori asab tizimi faoliyati va konstitutsiya tiplari.
9. Manej, levada va ippodrom tuzilishi.
10. Ot anjomlari-egar, yugan va boshqalar.

Oliy ta'limning 800000 - Qishloq, o'rmon, baliq xo'jaligi va veterinariya bilim sohasining 70840107 - Trening va ot kasalliklari mutaxassisligi uchun tayyorlangan "Ot trening asoslari" fanning o'quv dasturiga

TAQRIZ

Respublikamizning "Ta'lim to'g'risida"gi qonuniga mos ravishda qishloq xo'jaligi va veterinariya ilm-fanini raqobatbardosh, yuqori malakali mutaxassislar bilan ta'minlash maqsadida tahsil olayotgan magistrlar "Ot trening asoslari" fanining rivojlanishi. Ot zotlari, kelib chiqishi, ekstereri, intereri. Otlarni mashq qildirishning veterinariyadagi ahamiyati. Otlar organizmini anatomotopografik va fiziologik xususiyatlari. Ot treningi va ishlab chiqarish amaliyotidagi o'rni. Otlarni parvarishlash, trening qildirish, oziqlantirish, zotga xos xususiyatlarini shakllantirishning o'ziga hos xususiyatlari.

Fundamental fanlardan biri bo'lgan "Ot trening asoslari" fani mutaxassislik doirasida bilim yaratish va uni o'rgatish; otlarni trening jarayonida ularning organizm tizimlari rolini yoritish; Otlar evolyutsiyasi, qo'lga o'rgatish boskichlari va ulardan foydalanish yo'nalishlarini, trening usullarini o'zlashtirish; Trening asosida otlarda naslelilik ishlarini yaxshilash, ot zotlarini mukammallashtirishda nasliy interer sifatlarini aniklash uslubini ishlab chiqish ko'nikmalarni hosil qilishni o'rgatadigan fandır.

Fanni o'rganish uchun ma'ruza, amaliy mashg'ulotlar va mustaqil ishlash uchun yetarli darajada soatlar ajratilgan bo'lib, chorvachilik va veterinariya amaliyoti va fani sohalarining mutaxassisliklariga oid tafakkur va dunyoqarashni shakllantirishda katta ahamiyatga egadir.

Dasturda fanning maqsadi va vazifalari: fan bo'yicha talabalarning tasavvuri, bilimi, ko'nikma va malakalariga qo'yiladigan talablar: o'quv rejasidagi boshqa fanlar bilan aloqasi: fanning ilm-fan va ishlab chiqarishdagi o'rni bo'yicha uslubiy ko'rsalmalar berilgan.

Dasturda fanning mazmuni, amaliy mashg'ulotlar, laboratoriya darslari va mustaqil ta'limni tashkil etish uchun ko'rsalmalar, dars uchun kerak bo'ladigan asosiy va qo'shimcha o'quv adabiyotlar hamda axborot manbalari alohida-alohida ifodalangan.

Dasturda ma'ruza va amaliy darslar, mustaqil mashg'ulotlarning mavzulari rejalashtirilgan soatlarga mos ravishda taqsimlangan.

Yuqoridagilardan kelib chiqqan holda "Ot trening asoslari" fanidan tayyorlangan ushbu dasturni hozirgi davr va mutaxassislik bo'yicha malaka talablariga javob beradi, deb hisoblayman. "Ot trening asoslari" fanining dasturini o'rnatilgan tartibda tasdiqlashga hamda o'quv jarayonida qo'llash uchun tavsiya etaman.

Veterinariya ilmiy-tadqiqot instituti,
"Veterinariya va urchitish patologiyasi"

Laboratoriyasi mudiri, v.f.d., katta ilmiy xodim

O.U.Kuldashev

3. Холмирзаев Д. Методические разработки лабораторно-практических занятий по курсу. «Коневодство» С., 1986.

Qo'shimcha adabiyotlar

4. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekistonda erkin va farovon yashaylik. "Toshkent, "Tasvir" nashriyot uyi, 2021 yil. – 52 bet.
5. Mirziyoyev Sh.M. Insonparvarlik, ezgulik va bunyodkorlik-milliy g'oyamizning poydevoridir. Toshkent, "Tasvir" nashriyot uyi, 2021 yil. – 36 bet.
6. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. Toshkent, "O'zbekiston" nashriyoti, 2022 yil. – 416 bet.
7. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 28-martdagi "Veterinariya va chorvachilik sohasida davlat boshqaruvi tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-5696 son Farmoni.
8. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 31-martdagi "Veterinariya va chorvachilik sohasida kadrlar tayyorlash tizimini tubdan takomillashtirish to'g'risida"gi PQ-187-son qarori.
9. Victoria Aspinall, Melanie Cappello. Introduction to Veterinary Anatomy and physiology, textbook, Toronto, 2015.

Axborot manbalari

1. WWW. Ziya net.
2. <http://kulikov-av.chat.ru/ma01.htm>
3. www.vetdoctor.ru
4. www.veterinar.ru
5. www.allvet.ru

8. Fan dasturi samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti kengashining 2024-yil "2"-avgustdagi "12"-sonli bayoni bilan ma'qullangan.

9. **Fan modul uchun mas'ullar:**

X.B.Niyozov – SamDVMCHBU, "Veterinariya jarrohligi va akusherlik" kafedrası professori, veterinariya fanlari doktori
R.M. Tashtemirov – SamDVMCHBU, "Veterinariya jarrohligi va akusherlik" kafedrası professori, veterinariya fanlari nomzodi
S.B.Abdiev – SamDVMCHBU, "Veterinariya jarrohligi va akusherlik" kafedrası katta o'qituvchisi v.f.f.d PhD

10. **Taqrizchilar:**

O.U.Kuldashev – Veterinariya ilmiy-tadqiqot instituti, "Veterinariya va urchitish patologiyasi" laboratoriyasi mudiri, v.f.d., kata ilmiy xodim.
M.M.Allamurodova – Samarqand viloyati hayvonlar kasalliklari va oziq-ovqat mahsulotlari xavfsizligi davlat markazi direktori.

11. Yosh otga suvlikni kiygizish tartibi. Suvlikning tuzilishi.

12. Otlarni egarlash texnikasi.
13. Otni aravaga qo'shish texnikasi.
14. Otlarga ishlatiladigan arava turlari.
15. Otlarning noto'g'ri allyurlarini aniqlash.
16. Otlar harakatlanganda og'irlik markazini va balansini aniqlash.
17. Ot rastsionini tuzish.
18. Otlarning yoshiga qarab ichimlik suvga talabi.
19. Yosh otlarni treningga tayyorlash
20. Bir yashar toylarning yozgi treningi.
21. Yosh otlarni saqlash tartibi.
22. Otxonada yorug'lik, issiqlik, havo va namlik rejimi.
23. Mashq va musobaqa vaqtida shikastlanishlarni oldini olish uchun qo'llaniladigan ot abzallari.
24. Otlarning ish qobiliyatini aniqlash.
25. Yosh otlarda «taqalash» refleksini hosil qilish
26. Otlarni taqalash.
27. Otlarni taqalashda ishlatiladigan asboblari.
28. Yo'rtoqi va salt miniladigan sport otlarini taqalash xususiyatlari.
29. Yo'rtoqi otlarni ippodromda mashq qildirish
30. Ippodrom uchun tayyorlanayotgan ot xususiyatlari.
31. Salt miniladigan otlarni ippodromda mashq qildirish
32. Og'ir yuk tortuvchi otlarni maneja trening qildirish
33. Og'ir yuk tortuvchi otlar treningi
34. Og'ir yuk tortuvchi otlarni taqalash.
35. Ishchi otlar treningi va ulardan foydalanish

Amaliy mashg'ulotlar zarur asbob-uskunalar, preparatlar bilan jihozlangan auditoriyada bir akademik guruhga bir professor-o'qituvchi tomonidan o'tkazilishi zarur. Mashg'ulotlar faol va interfaol usullar yordamida o'tilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo'llanilishi maqsadga muvofiq.

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Cho'l zonada urchitiladigan ot zotlari va ularning xususiyatlari
2. Tog' zonada urchitiladigan ot zotlari va ularning xususiyatlari
3. Sport otlari zotlari
4. Yilqichilikda olib boriladigan naslchilik ishlari
5. Otlarni urchitish va chatishtirish usullari
6. Nasldor otlarni bonitirovka qilish

	<p>7. Sport aravalarining tuzilishi</p> <p>8. Sport chanalarining tuzilishi</p> <p>9. Otlarning kondisiyasi</p> <p>10. Otlarning tirik vaznini aniqlash</p> <p>11. Ippodrom uchun tayyorlanayotgan otlarni yaylovda boqish</p> <p>12. Yaylov yilqichiligi uchun zarur inshoatlarning tuzilishi va ularni ishlatish tartibi</p> <p>13. Otlarning hazm qilish tizimi</p> <p>14. Otlarning jinsiy sikli</p> <p>15. Otlarni qochirish usullari</p> <p>16. Biyalarning bo'g'ozlik davri va tug'ishi</p> <p>17. Yo'rtoqi otlarning egar-jabduqlari</p> <p>18. Xarbiy xarakterlarda qo'llanadigan otlarning egar-jabduqlari</p> <p>19. Musobaqalarda shikastlangan otlarga birlamchi veterinar yordam berish</p> <p>20. Ot sporti musobaqalarining turlari</p> <p>21. Ot ko'rgazmalarini o'tkazish tartibi va qoidalar</p> <p>22. Milliy ot sporti o'yinlari va musobaqalari</p> <p>23. Temirchilik ustaxonasining tuzilishi va ish tartibi</p> <p>Mustaqil o'zlashtirilgan mavzular bo'yicha magistr talabalar tomonidan fanning xususiyatlarini hisobga olgan holda internet tarmoqlaridan foydalanib referat va uning taqdimoti, ko'z kasalliklari diagnostikasini, xorijiy tillardagi adabiyotlardan foydalanishi, keys-stadi, vaziyatli masalalar to'plami ishlab chiqishi tavsiya etiladi.</p>
3.	<p>V. Ilmiy amaliyot (stajirovka).</p> <p>Ilmiy amaliyot ilmiy-tadqiqot ishi va magistrlik dissertatsiyasini bajarish jarayonida amalga oshiriladi. Ilmiy amaliyot (stajirovka) magistratura mutaxassisligi bo'yicha maqsadli kasbiy ta'lim o'quv reja va dasturlarini o'zlashtirish, magistratura talabalarida ilmiy-tadqiqot kompetensiyalarini shakllantirish, ta'limni fan va ishlab chiqarish bilan integratsiyasini rivojlantirish yo'li orqali magistrlar eng yangi ilmiy-texnik rivojlanishdagi yutuqlar hamda iqtisod, fan, texnika, madaniyat va sog'liqni saqlash tarmoqlaridagi zamonaviy texnika va texnologiyalar bazasida ilmiy tadqiqot ishlari, taqozo etganda individual ilmiy izlanish va tajriba-sinovlarni o'tkazish maqsadida tashkil etiladi.</p> <p>Ilmiy amaliyot (Stajirovka):</p> <ul style="list-style-type: none"> – ilmiy tadqiqot olib borish, nazariy va amaliy bilimlarni chuqurlashtirishi; – fan, soha hamda boshqa tarmoqlardagi zamonaviy texnika va texnologiyalar bilan tanishtirishi; – amaliy kasbiy va ilmiy-tadqiqot kompetensiyalarni shakllantirishi; – kasbga samarali moslashuvni ta'minlashi lozim. <p>Bunda ilmiy amaliyot (stajirovka)ga yo'llangan magistratura talabasi o'quv</p>

	<p>jarayoni jadvalini individual grafik asosida ham bajarishi ko'zda tutiladi. Ushbu holatda stajirovkani tashkil etish tartib-qoidalarini amaldagi normativ-huquqiy hujjat (Nizom) asosida olib boriladi.</p>
4.	<p>VI. Ta'lim natijalari / Kasbiy kompetensiyalari</p> <p>Magistr bilishi kerak:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Otlarda davolash va profilaktik muolajalar bilan yordam berishni, rejalashtirishni tashkil etishni; sport va xizmat otlarni trening qildirishda texnik va shaxsiy xavfsizlikni ta'minlashni; otlarni mas'ul yo'nalishi bo'yicha xizmatga tayyorlashda ularning fiziologik holati, eksteryer belgilari va imkoniyatlarini hisobga olish <i>tasavvuriga ega bo'lishi kerak; (bilim)</i> • Otlarga yaqinlashish hamda fiksasiya qilish; otlarda kompleks klinik-diagnostik tekshiruvlar o'tkazib, yuqumli va yuqumsiz kasalliklarga tashhis qo'yish; otlarni asrash, oziqlantirish va boqishda zoogigiyenik, vet.sanitariya nazoratidan o'tkazish; otlarni ma'lum yo'nalishi bo'yicha xizmatga tayyorlashda ularning fiziologik holati, eksteryer belgilari va imkoniyatlarini aniqlash; otlarni chegara qo'shinlarida eksternal sharoitlarda foydalanishga moslashtirish; otlarni bichish, tuyoqlarini tozalash, parvarish qilish va jarrohlik kasalliklarda operativ usuldan foydalanish; ot abzallarini to'g'ri ishlatish <i>ko'nikmalariga ega bo'lishi; (ko'nikma)</i> • Sport va xizmat otlarida barmoq va tuyoq kasalliklarining etiologik omillarini tahlil qilish, tuyoq kasalliklarini davolashda konservativ va operativ usullarini qo'llash, tuyoqlarning tug'ma va orttirilgan patologiyalarini farqlash, samarali va arzon usullar bilan tuyoq kasalliklarining oldini olish, tuyoq kasalliklarini zamonaviy davolash usullarini qo'llash <i>malakasiga ega bo'lishi kerak; (malaka)</i>
5.	<p>VII. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ma'ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish; • individual loyihalar; • jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.
6.	<p>VIII. Kreditlarni olish uchun talablar:</p> <p>Joriy, oraliq nazorat shakillarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazoratni muvaffaqiyatli topshirish.</p>
7.	<p>Asosiy adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tashtemirov R.M. Ot treningi asoslari. O'quv qo'llanma, Samarqand, 2008. 2. Tashtemirov R.M., Karimov M.G. Ortopediya. O'quv qo'llanma, Toshkent, 2013.